

EIROPAS SAVIENĪBA

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Dzeņveidīgo putnu noteicējs

**Latvijas Dabas fonds
2012**

Šis "Dzeņveidīgo putnu noteicējs" ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu. Par noteicēja saturu atbild Latvijas Dabas fonds.

Latvijā sastopamas deviņas dzeņveidīgo putnu sugas, kas piederīgas divām – tītiņu un dzeņu – apakšdzimtām. Tītiņu apakšdzimtu pārstāv viena suga – tītiņš. Dzeņu apakšdzimtu pārstāv astoņas dzeņu un dzilnu sugas: pelēkā, zaļā un melnā dzilna un dižraibais, vidējais, mazais, trīspirkstu dzenis un baltmugurdzenis.

Dzeņus var sastapt dažādos mežos, parkos, kapsētās un apstādījumos. Pārsvārā uzturas kokos un pārvietojas vertikāli pa koka stumbru, tādēļ tiem ir īsas kājas un asi nagi. Pārvietojoties pa koka stumbru, vai kalšanas laikā, par atbalstu izmanto stingro asti. Dzeņiem ir spēcīgs knābis, ko tie liek lietā, meklējot barību un kaļot dobumus, kā arī bungojot. Pārtiek galvenokārt no koksnē un zem mizas dzīvojošiem kukaiņiem, izņemot zaļo dzilnu, kura galvenokārt uzlasa skudras no zemes. Garā mēle palīdz tikt klāt kukaiņiem, kuri noslēpušies dziļi koka stumbrā. Dzeņi ligzdo koku dobumos, ko paši (izņemot tītiņu) izkaļ. To izkaltos dobumus labprāt izmanto citas dobumperētāju sugas – zīlītes, dzilnīši, melnie mušķērāji, apodziņš, bikšainais apogs, gaigala, meža balodis, kā arī zīdītāji – susuri, sikspārņi un vāveres.

Pavasaris ir labākais dzeņu vērošanas laiks – tos var sadzirdēt, jo sācies riests, un tie aktīvi “bungo”, meklējot partnerus. Šajā laikā dzeņus arī vieglāk saskatīt, jo koki vēl nav sazaļojuši.

PASKAIDROJUMI

Sugas aizsardzība:

* MK noteikumi Nr.396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 1., 2. pielikums (14.11.2000.), saskaņā ar grozījumiem Nr.627, 27.07.2004.

** Padomes direktīva 79/409/EEK Par savvaļas putnu aizsardzību jeb Putnu direktīva. BD I – (*Birds Directive*) direktīvas 1. pielikumā (nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi), BD II – direktīvas 2. pielikumā (drīkst medīt) iekļautās sugas.

NESAJAUKT

Ja sugai ir kāda līdzīga suga, tad šeit dots īss apraksts, kā to atšķirt.

Putna garums, cm	Spārnu izpletums, cm	Sastopamība Latvijā
Putna svars, g	Ligzdojošo pāru skaits Latvijā	Sugas aizsardzība Latvijā (LV)*, Eiropas Savienībā (ES)**

Pelēkā dzilna *Picus canus*

Latvijā samērā parasta ligzdotāja un nometniece.

IZSKATS Apspalvojums zaļganpelēks. Tēviņam pieres daļa sarkana, mātītei visa galvas virsa pelēka. Vaigu apvidū abiem dzimumiem šaura, melna svītra. Jauno putnu apspalvojums brūnganāks, sāni šķērsraibumoti.

UZVEDĪBA Kokus kaļ reti. Raksturīga skaļa saucienu sērija, bungo salīdzinoši reti. Perēšanā aktīvāks ir tēviņš, kas sākumā dobumā kopā ar mazuliem arī nakšņo.

BALSS Monotons, četrzilbīgs līdz desmitzilbīgs, uz beigām nedaudz pastiepts un klusināts "pī-pī-pī-pī...". Bungojot tarkšķis garš, var atgādināt baltmugurdzeņa bungošānu.

LIGZDOŠANA Dobumperētājs. Dobumus kaļ 1.5-18 m augstumā lapu kokos, bieži apsēs, retos gadījumos priedēs. Dažkārt ligzdu ierīko citu dzilnu kaltajos dobumos. Aprīlī-maijā izdēj 7-9 baltas olas.

BIOTOPS Jauktu koku mežos, vecos parkos.

BARĪBA Kukaiņi, īpaši skudras, kuras uzlasa no zemes ar lipīgo mēli. Ar knābi nokaļ mizu kritušū vai ietrupējušu koku stumbriem.

Foto: Valdis Kļaviņš

mātītei galvas virsa pelēka, bez sarkanā "pleķa"

tēviņam pieres daļa sarkana

šaura, melna svītra uz vaiga

Foto: Valdis Kļaviņš

! NESAJAUKT

Ar **zaļo dzilnu**, kurai galvas virsa visa sarkana (abiem dzimumiem), taču tā Latvijā ir ļoti reti sastopama.

Garums 25-26 cm

Spārnu izpletums 38-40 cm

Samērā bieži

Svars 125-165 g

Ligzdo 2 000-3 000 pāri

LV – ir aizsargājama,
ES – iekļauta BD I

Zaļā dzilna *Picus viridis*

Latvijā reta ligzdotāja un nometniece. Skaitis strauji samazinājās XX gs. otrajā pusē.

IZSKATS Mugurpuse olīvzaļa, vēderpuse zaļgandzeltena. Visa galvas virsa un pakausis sarkans abiem dzimumiem. Ap aci un vaigu apvidū melns laukums, kurā tēviņam ir sarkana svītra. Jauno putnu apspalvojums mazāk spilgts, viscaur lāsumots.

UZVEDĪBA Daudz laika pavada uz zemes. Spēj izkalt sev ligzdošanai dobumu, taču tās knābis ir daudz vājāks nekā citiem dzeņiem. Ziemā, lai aizklātu līdz skudru pūzņim, sniegā izrok līdz pat 85cm garas alas.

BALSS Skanīga, uz beigām paātrināta saucienu sērija “kli-kli-kli-kli...”.

LIGZDOŠANA Dobumperētājs. Dobumu ligzdai parasti kaļ ietrupējušos lapu kokos 1-5 m augstumā. Dobuma skreja ovāla vai apaļa. Vienu un to pašu dobumu mēdz izmantot atkārtoti. Maijā, retāk jūnijā izdēj 3-8 baltas olas.

BIOTOPS Lapukoku un jauktu koku mežos, vecos parkos.

BARĪBA Pārtiek gandrīz tikai no skudrām, ko uzlasa no zemes. Tai ir kukaiņu uzlasīšanai piemērota mēle – gara, izvirzāma līdz 10 cm aiz knābja gala, lipīga ar saplacinātu, ļoti kustīgu galu. Dažkārt barojas arī ar bišu un lapsēņu kāpuriem, zirnekļiem, simtkājiem, sliekām, gliemjiem. Mazuļus baro ar skudru kūniņām.

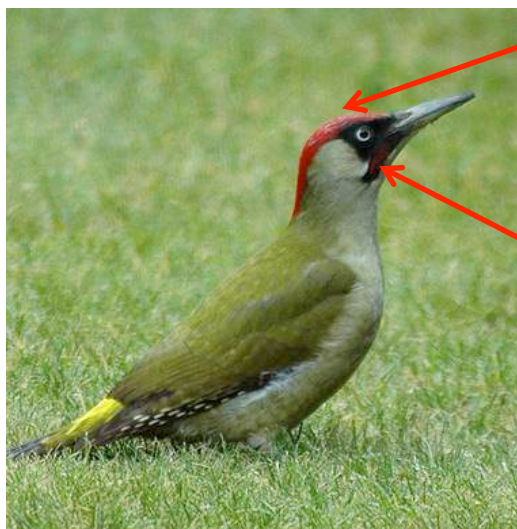

Foto: fabdebaz/flickr.com

abiem
dzimumiem
galvas virsa un
pakausis sarkans

tēviņam uz vaiga
sarkana svītra

mātītei nav
sarkanīgās vaiga
svītras

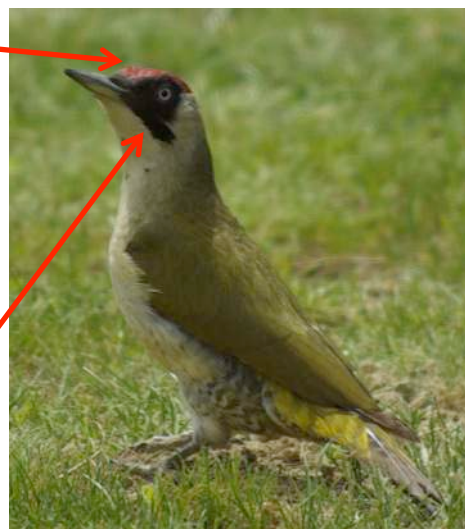

Foto: JĀjn SvetlĀ-k/flickr.com

! NESAJAUKT

Ar **pelēko dzilnu**, kurai galvas virsa pelēka ar sarkanu pieres daļu (tikai tēviņam).

Garums 30-33 cm

Spārnu izpletums 40-42 cm

Ļoti reti

Svars 180-220 g

Ligzdo 50-100 pāri

LV – ir aizsargājama,
ES – nav aizsargājama

Melnā dzilna *Dryocopus martius*

Latvijā samērā parasta ligzdotāja un nometniece. Reizēm rudenos nelielas invāzijas.

IZSKATS Lielākais no dzilnu dzimtas putniem. Apspalvojums melns, jaunajiem putniem brūnganmelns. Tēviņiem galvas virsa un pakausis, mātītēm tikai pakausis spilgti sarkans. Knābis dzeltenīgi balts ar tumšpelēku galu. Acs varavīksnene balta.

UZVEDĪBA Riesta laikā (marts-aprīlis) abiem dzimumiem raksturīga bungošana, ar knābi rībinot pa sausu koka stumbru vai zaru. Bungošana skaļāka, dobjāka un ilgstošāka nekā citām dzeņu sugām. Mazuļus aprūpē abi vecāki, taču vairāk tēviņš, kurš pie putnēniem arī kādu laiku nakšņo.

BALSS Skanīgs “klīīē”, pavasarī arī “kvi-kvi-kvi-kvi”, lidojumā – vienlaidu “krikrikrikri”.

LIGZDOŠANA Dobumperētājs. Dobumu ligzdai visbiežāk kaļ apšu vai priežu stumbros to bezzaru daļas augšējā daļā. Dobuma skrejas forma ovāla. Dobumu ligzdošanai var izmantot vairākus gadus. Aprīlī-maijā izdēj 4-6 baltas olas.

BIOTOPS Vecos skujkoku un jauktu koku mežos, retāk lapu koku mežos.

BARĪBA Pārtiek no koksnē un aiz mizas dzīvojošiem kukaiņiem, to kāpuriem un kūniņām. Ziemā uzmeklē skudru pūžņus, kur, kukaiņus meklējot, izrok līdz pat 60cm dziļas alas. Augu barību (priežu sēklas, augļus) izmanto reti. Pavasarī kaļ caurumus sulām bagātos kokos, lai dzertu sulu. Mazuļus baro ar skudru kūniņām.

Foto: Dainis Jansons

tēviņam galvas
virsa un pakausis
sarkans

abiem
dzimumiem acs
varavīksnene
balta

mātītei sarkans
tikai pakausis

Foto: Valters Pranks

Garums 40-46 cm

Spārnu izpletums 67-73 cm

Samērā bieži

Svars 250-370 g

Ligzdo 6 000-8 000 pāri

LV – ir aizsargājama,
ES – iekļauta BD I

Dižraibais dzenis *Dendrocopos major*

Latvijā parasts ligzdotājs un nometnieks. Rudeņos periodiskas invāzijas.

IZSKATS Apspalvojums izteikti raibs. Mugurpuse melna, uzz pleciem, lieli balti laukumi (atšķirībā no mazā un baltmugurdzeņa). Līdšpalvas melnas ar baltiem raibumiem. Ķermeņa apakšpuse balta, vēders un zemaste spilgti sarkani, pavēderes baltās un sarkanās daļas nodalītas kontrastaini. Mātītei galvas virsa melna, tēviņam pakausis sarkans, bet jaunajiem putniem visa galvas virsa sarkana. Zem acs no knābja līdz pakausim stiepjas melna josla.

UZVEDĪBA Zaru žāklēs vai stumbru spraugās mēdz ierīkot "kalves" čiekuru apstrādei, zem šādiem kokiem var izveidoties sakaltu čiekuru kaudzes.

BALSS Parasti rieta laikā (visintensīvāk aprīlī) dzirdama raksturīga bungošana, kas ir īsāka kā citām dzeņu sugām, 2-3 sekundes gara, ar lēnākām beigām. Balss - skanīgi saucieni "ki-ki-ki-ki...".

LIGZDOŠANA Dobumu ligzdai katru gadu no jauna pussatrūnējuša lapu koku stumbrā 2-15 m augstumā. Aprīlī-jūnijā izdēj 5-7 baltas olas.

BIOTOPS Dažāda tipa mežos, arī nelielās audzēs, bieži parkos, kapsētās, reizēm tuvu pie mājām un apstādījumos.

BARĪBA Pārtiek no koksne un aiz mizas dzīvojošiem kukaiņiem un to kāpuriem, ko iegūst, kaļot koksni vai bojātiem kokiem nokaļot mizu. Kukaiņu klātbūtni nosaka ne tikai ar redzes palīdzību, bet arī pēc substrāta skaņas. Ar garo, lipīgo mēli var izlasīt kukaiņus pat no 9 cm dziļām koksnes spraugām. Reizēm, pavasarī, dzer arī lapu koku sulu. Vasaras otrā pusē barībā izmanto dažādas ogas (avenes, pīlādžus u.c.), riekstus, ozolzīles. Rudenī un ziemā - priežu un egļu sēklas.

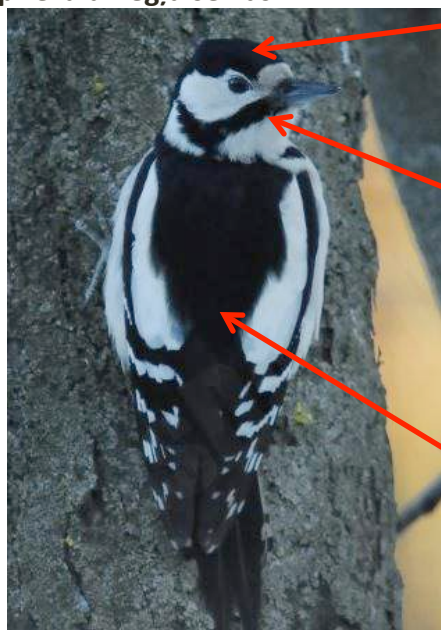

Foto: Selga Bērziņa

mātītei galvas virsa melna, tēviņam – melna ar sarkanu pakausis

izteikta melna josla zem acs no knābja līdz pakausim

uz pleciem lieli, balti laukumi

mugura melna

vēders un zemaste sarkanā krāsā

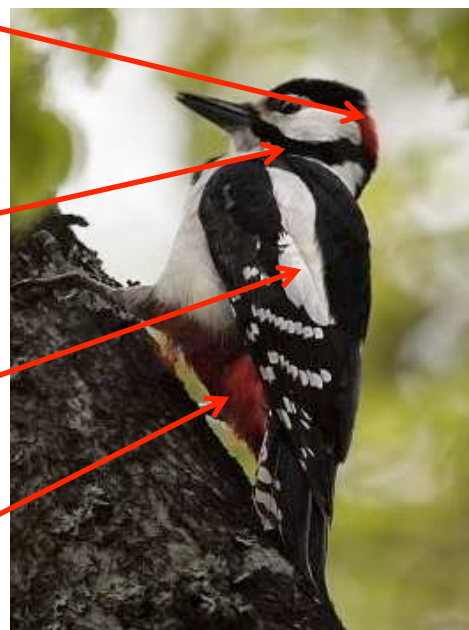

Foto: Dainis Jansons

Garums 22-23 cm

Spārnu izpletums 34-39 cm

Bieži

Svars 60-96 g

Ligzdo 60 000-100 000 pār

LV – nav aizsargājama,
ES – nav aizsargājama

NESAJUKT

Ar **vidējo dzeni**, kas mazāks augumā un sastopams retāk.

- Vidējam dzenim visa galvas virsa līdz pat pakausim sarkana, dižraibajam dzenim tikai jaunajiem putniem.
- Vidējam dzenim daudz mazāk izteikta melnā galvas sānu svītra.
- Vidējam dzenim zemaste gaiši sārta, dižraibajam – spilgti sarkana.
- Vidējam dzenim vēders lāsumoti raibs, dižraibajam – vienmērīgi gaišs (balts vai krēmkrāsas).

Vidējais dzenis

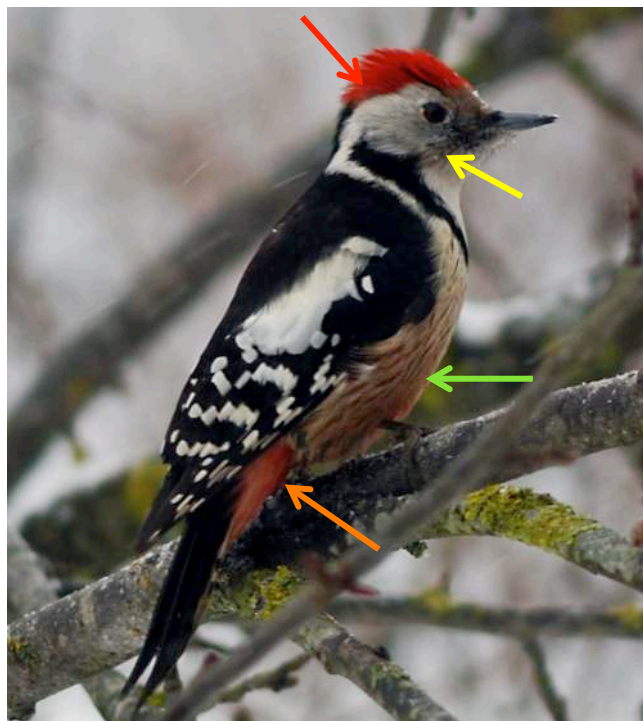

Foto: Aina Karavaičuka

Dižraibais dzenis

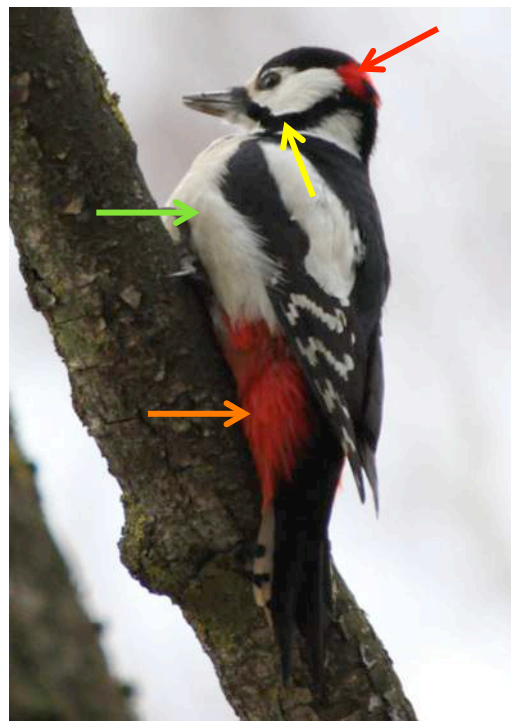

Foto: Uģis Piterāns

Vidējais dzenis *Dendrocopos medius*

Latvijā samērā parasts ligzdotājs un nometnieks.

IZSKATS Pēc apspalvojuma līdzīgs bieži sastopamajam dižraibajam dzenim, par ko nedaudz mazāks. Mugurpuse melna, uz pleciem lieli, balti laukumi. Visa galvas virsa sarkana, galvas sāni gandrīz balti, ar maz izteiktu melnu zīmējumu. Ķermeņa sāni ar īsām, melnām garensvītrām, bet lidspalvas un malējās astes spalvas melnbalti šķērsvītrotas. Vēders un zemaste iesārta, taču ne tik sarkana kā dižraibajam dzenim.

BALSS Raksturīgi saucieni – čerkstoši “čēē-čēē-čēē-čēē...”. Bungo ļoti reti, bungošanas skaņa klusa, sitieni vienmērīgi.

LIGZDOŠANA Dobumu ligzdai kaļ lapu kokos, bieži – ozolos (citas dzeņu sugas ozolus dobumu kalšanai nemēdz izvēlēties). Aprīlī-jūnijā izdēj 4-7 olas.

BIOTOPS Parasti sastopams platlapju un jauktu koku mežos, parkos un vecu koku grupās pie viensētām. Neapdzīvo skuju koku mežu masīvus.

BARĪBA Pārtiek no kukaiņiem, ziemā barībā izmanto arī egļu sēklas. Koku mizu un koksni, kukaiņus meklējot, biežāk kaļ ziemā. Mazuļus baro gandrīz tikai ar kukaiņiem, ko nolasa no koku mizas, zariem, lapām.

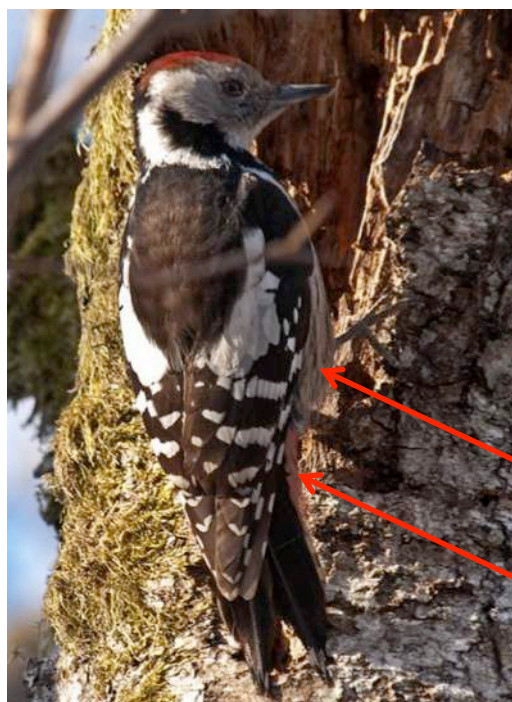

Foto: Jānis Jansons

galvas virsa līdz pat pakausim sarkana

galvas sāni gandrīz balti, neizteiksmīga melnā vaiga svītra

lāsumoti sāni

zemaste gaiši sārta

Foto: Mikus Karlsons

NESAJAUKT

Ar dižraibo dzeni, skat. salīdzinājumu 6 lpp.

Garums 20-22 cm

Spārnu izpletums 35 cm

Samērā bieži

Svars 50-80 g

Ligzdo 1 500-2 000 pāri

LV – ir aizsargājama,
ES – iekļauta BD I

Baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*

Latvijā samērā rets ligzdotājs un nometnieks.

IZSKATS Nedaudz lielāks par dižraibo dzeni. Muguras augšdaļa un pleci melni, muguras lejasdaļa balta. Spārni melnbalti, šķērsvītroti. Tēviņiem un jaunajiem putniem galvas virsa sarkana, mātītei – melna. Ķermeņa apakšpuse bāli dzeltenīga, sānos īsas, melnas svītras. Zemaste un vēders sārts, sarkanās un baltās daļas nav nodalītas kontrastaini.

UZVEDĪBA Perē un mazuļus baro abi vecāki, bet naktīs tos silda tikai tēviņš.

BALSS Bungošana garāka kā dižraibajam dzenim, ar lēnākām un klusākām beigām. Balss – klusi saucieni “kli...kli...kli...”, kas nav tik asi kā dižraibajam dzenim.

LIGZDOŠANA Dobumu ligzdai kaļ no jauna katru gadu pussatrunējuša lapu koka stumbrā. Aprīli-maijā izdēj 3-5 olas.

BIOTOPS Sastopams galvenokārt mitros lapu koku un jauktos mežos.

BARĪBA Pārtiek no koksnē un aiz mizas dzīvojošiem kukaiņiem un to kāpuriem. Dažkārt kukaiņus nolasa no mizas vai lapām. Vasaras otrā pusē ēd arī ogas, riekstus, zīles.

Foto: Sintija Elferte

mātītei
galvas
virsa
melna

muguras
augša melna,
lejasdaļa -
balta

melnas svītras uz
vēdera

zemaste
sārta

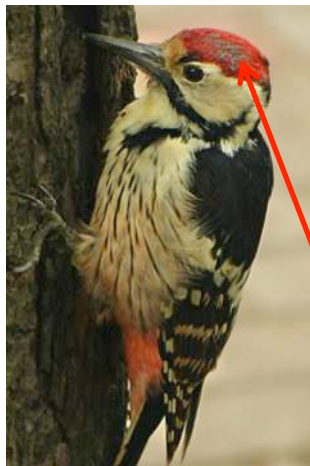

Foto: Dainis Jansons

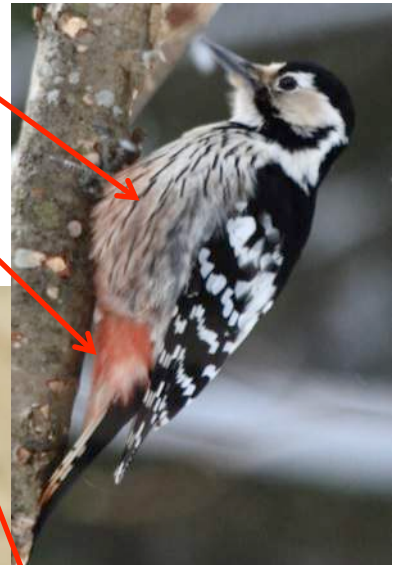

Foto: Sintija Elferte

tēviņam un
jaunajiem putniem
galvas virsa
sarkana

NESAJAUKT

Ar dižraibo dzeni un vidējo dzeni, tiem uz pleciem balti laukumi.

Garums 24-26 cm

Spārnu izpletums 40-45 cm

Samērā rets

Svars 105-112 g

Ligzdo 2 000-2 500 pāri

LV – ir aizsargājama,
ES – iekļauta BD I

Mazais dzenis *Dendrocopos minor*

Latvijā sastopams samērā bieži. Rudeņos periodiskas invāzijas.

IZSKATS Mazākais no dzeņiem, apmēram zvirbuļa lielumā. Mugurpuse un spārnu virspuse melnas ar baltām šķērsvītrām. Ķermeņa apakšpuse netīri balta, sāni ar retām melnām, gareniskām svītriņām. Tēviņiem un jaunajiem putniem galvas virsa sarkana, mātītēm – melna ar baltu pieri (mātītēm apspalvojumā nav sarkanās krāsas). Īss knābis.

UZVEDĪBA Vairāk uzturas uz koku zariem nekā uz stumbra. Dobumu kalšanā, perēšanā, mazuļu barošanā aktīvāks ir tēviņš.

BALSS Sauciens “kī-kī-kī-kī”, kas līdzīgs citiem dzeņu saucieniem, tikai augstāks. Riesta laikā abiem dzimumiem raksturīga klusa bungošana.

LIGZDOŠANA Dobumu ligzdai caļ satrupējušu lapu koku stumbrā vai resnākos zaros 1-10 m augstumā. Aprīlī-jūnijā izdēj 5-6 olas.

BIOTOPS Sastopams jauktu un lapu koku mežos, parkos un dārzos. Reizēm arī krūmājos gar ceļiem un laukmalēs.

BARĪBA Vasarā pārtiek ko brīvi dzīvojošiem kukaiņiem, ziemā – no koksne un aiz mizas dzīvojošiem kukaiņiem un to kāpuriem, ko iegūst, caļot koksni vai nokaļot mizu.

Foto: Uģis Piterāns

tēviņiem un
jaunajiem
putniem
galvas virsa
sarkana;
mātītēm –
melna ar baltu
pieri

melnas svītriņas
uz sāniem

zemaste **balta**

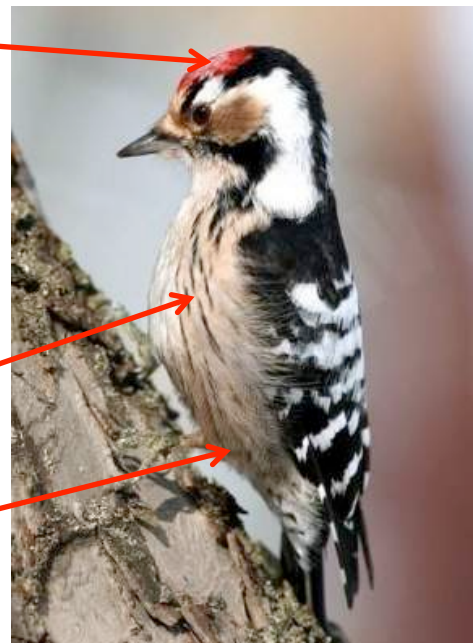

Foto: Daiga Možeika

NESAJAUKT Ar **baltmugurdzeni**, taču tas ievērojami lielāks un ar sarkanu zemasti.

Garums 15 cm

Spārnu izpletums 25-27 cm

Samērā bieži

Svars 18-22 g

Ligzdo 10 000-15 000 pāri

LV – nav aizsargājama,
ES – nav aizsargājama

Trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*

Latvijā samērā rets ligzdotājs un nometnieks.

IZSKATS Trīspirkstu dzenis ir vienīgais no melnbaltajiem dzeņiem (izņemot mazā dzeņa mātīti), kam apspalvojumā nav sarkanās krāsas. Tēviņiem un jaunažiem putniem galvas virsa dzeltena, mātītēm tā melna ar reti, baltiem lāsumiem. Pakausis melns. Galvas sāni balti. Aiz acs auss apvidū plašs, melns laukums. Mugura, ieskaitot tās lejasdaļu balta. Rīkle un vēders netīri balti. Uz ķermeņa sāniem tumšpelēkas šķērsvītras kādu nav nevienai citai dzeņu sugai. Plecu apvidus melns. Kājai tikai trīs pirksti, divi no tiem vērsti uz priekšu, viens – atpakaļ.

UZVEDĪBA Diezgan grūti konstatējams klusā dzīves veida dēļ. Vairošanās sezona sākas agri, jau februārī. Bungo abi dzimumi.

BALSS Skanīgi – klusi “ki...ki...ki...”. Pavasarī tēviņš bungo bieži, tarkšķis skaļš, vienmērīgs, lēnāks nekā citām dzeņu sugām.

LIGZDOŠANA Dobumu ligzdai katru gadu no jauna, parasti nokaltušos vai pussatrunējušos kokos (bieži nokaltušās eglēs vai apsēs) 1-10 m augstumā. Maijā-jūnijā izdēj 4-6 olas.

BIOTOPS Parasti sastopams vecos jauktos mežos ar egļu piemistojumu.

BARĪBA Pārtiek no koksnē un aiz mizas dzīvojošiem kukaiņiem, to kāpuriem un kūniņām. Barību meklējot parasti nokaļ kaldušu koku mizu. Augu barību izmanto ļoti reti.

Foto: Didzis Elferts

tēviņiem un
jaunajiem
putniem galvas
virsa dzeltena;
mātītēm – melna
ar baltiem
lāsumiem

sānos tumšpelēkas
šķērsvītras

Foto: Gaidis Grandāns

Garums 15 cm

Spārnu izpletums 25-27 cm

Samērā rets

Svars 18-22 g

Ligzdo 1 500-2 500 pāri

LV – ir aizsargājama,
ES – iekļauta BD I

Tītiņš *Jynx torquilla*

Latvijā samērā parasts ligzdotājs un caurceļotājs.

IZSKATS Nedaudz lielāks par zvirbuli. Apspalvojumā dominē pelēki, dzeltenīgi un brūni toņi. Mugura un spārnu virspuse pelēkbrūni raibas. Pāri galvai, kaklam un mugurai tumšbrūna josla. Ķermeņa apakšpuse smilškrāsā, ar smalkām, tumšām šķērssvītām. Aste pagara, pelēkraiba, ar tumšbrūnām šķērsjoslām.

UZVEDĪBA Briesmu gadījumā šņāc un īpatnēji groza galvu, tādēļ tautā to dēvē arī par *grozgalvi*. Tītiņš ir gājputns – aizceļo, sākot ar augusta vidu, ceļo naktī. Pārziemo Āfrikā uz D no Sahāras, Latvijā atgriežas aprīļa beigās.

BALSS Dzied abi dzimumi. Balss - skanīgs "tī-tī-tī-tī...", tā dzirdama drīz pēc atlidošanas, sākot ar maija pirmajām dienām.

LIGZDOŠANA Ligzdo dabiskos vai citos dzeņu kaltos dobumos, kā arī putnu būrīšos. Ligzdošanas vietu reizēm izbrīvē, saknābājot citu dobumperētāju putnu olas un nogalinot to mazuļus. Maijā-jūnijā izdēj 7-10 baltas olas.

BIOTOPS Dzīvo skrajos mežos, parkos, kapsētās un dārzos.

BARĪBA Barojas pārsvarā uz zemes, ēd skudras, to kūniņas, sienāžus u.c. kukaiņus, ar tiem baro arī mazuļus.

mugura un spārnu virspuse
pelēkbrūni raiba

Foto: Selga Bērziņa

Garums 16-17 cm

Spārnu izpletums 25-27 cm

Samērā bieži

Svars 30-45 g

Ligzdo 2 000-5 000 pāri

LV – ir aizsargājama,
ES – nav aizsargājama

Putnu balss ieraksti:

Var noklausīties šeit - http://www.putni.lv/index_balsis.htm

Izmantotā literatūra:

LOB 2002. Latvijas Meža putni. 2. izdevums. Rīga. 223. lpp.

Latvijas putni. 2012. Interneta publikācija - <http://www.putni.lv>

Liepa V. Pelēkā dzilna. 1997. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. IV sējums. 98.-99.

Liepa V. Zaļā dzilna. 1998. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. VI sējums. 109.

Liepa V. Melnā dzilna. 1995. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. III sējums. 215.-216.

Liepa V. Dižraibais dzenis. 1994. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. I sējums. 248.

Liepa V. Vidējais dzenis. 1998. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. VI sējums. 68.

Liepa V. Balmuguras dzenis. 1994. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. I sējums. 127.

Liepa V. Mazais dzenis. 1995. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. III sējums. 198.

Liepa V. Trīspirkstu dzenis. 1998. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. V sējums. 233.

Liepa V. Tītiņš. 1998. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. V sējums. 221.-222.

Hume R. 2006. RSPB Birds of Britain and Europe. Dorling Kindersley, Limited a Penguin Company. Great Britain. 228-236.

Izmantotās fotogrāfijas:

Portāla Dabasdati.lv lietotāju ievietotās fotogrāfijas, autori minēti zem katras bildes.

Izņēmums - zaļās dzilnas bildes, kuras ņemtas no portāla <http://www.flickr.com> ar atļauju pārpublicēt (Creative Commons license).